

Jezične značajke dječje priče (na primjeru zbirke priča Marice Milčec)

Matičević, Anja

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:545584>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-01-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

ANJA MATIČEVIĆ

**JEZIČNE ZNAČAJKE DJEČJE PRIČE
(NA PRIMJERU ZBIRKE PRIČA MARICE MILČEC)**

Završni rad

Pula, siječanj 2020.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

ANJA MATIČEVIĆ

**JEZIČNE ZNAČAJKE DJEČJE PRIČE
(NA PRIMJERU ZBIRKE PRIČA MARICE MILČEC)**

Završni rad

JMBAG: 0303030573, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Hrvatski jezik

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentor: izv. prof. dr. sc. Helena Pavletić

Pula, siječanj 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana ANJA MATIČEVIĆ, kandidatkinja za prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, ANJA MATIČEVIĆ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Jezične značajke dječje priče (na primjeru zbirke priča Marice Milčec)* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST	2
2.1. Određenje dječje književnosti	2
2.2. Prilagođenost dječje književnosti dječjoj dobi	3
2.3. Žanrovi dječje književnosti.....	4
3. DJEČJA PRIČA	6
3.1. Podjela dječje priče	6
3.2. Povijesni razvoj dječje priče.....	7
4. VAŽNOST PRIČE U DJETETOVU RAZVOJU.....	10
5. JEZIK KNJIŽEVNOG DJELA	13
5.1. Jezik kao sredstvo sporazumijevanja	13
6. JEZIK I STIL DJEČJE PRIČE	14
6.1. Dječje priče pisane jezikom današnjice	14
6.2. Priče koje jezikom i stilom oponašaju klasičnu bajku.....	14
7. JEZIČNO RASLOJAVANJE.....	17
7.1. Vremenska raslojenost leksika	17
7.2. Područna raslojenost leksika.....	20
7.3. Funkcionalna raslojenost leksika.....	21
8. ZBIRKA PRIČA MARICE MILČEC, SVAKA JE MRVICA VAŽNA – 120 PRIČA ZA DJECU	23
8.1. O autorici	24
8.2. O jeziku i stilu u zbirci priča <i>Svaka je mrvica važna</i>	24
8.3. Zaključno o jeziku i stilu u zbirci priča <i>Svaka je mrvica važna</i>	34
9. ZAKLJUČAK	35
10. POPIS LITERATURE	36
11. INTERNETSKI IZVORI.....	38
12. POPIS ILUSTRACIJA.....	38
SAŽETAK	39
SUMMARY	40

1. UVOD

Dječja književnost obuhvaća djela koja po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi. U nju se ubrajaju razna područja umjetničke književnosti, kao što su bajke, romani, priče, poezija, pripovijetke i slično. Djeci su se nekad priče pripovijedale ili čitale iz slikovnica i knjiga, a danas su im priče dostupne putem različitih medija poput televizije, interneta, crtanih filmova. Dječja književnost vrlo je bogata i dostupnija je djeci više nego prije, ali to ne znači da je književnost uvijek kvalitetna i zanimljiva. Djela koja su namijenjena za djecu, najčešće su pisali dječji pisci. Književnici koji stvaraju u okviru dječje književnosti nastoje prenijeti svoja iskustva i spoznaje u dječje priče. Na taj način, dijelom se vraćaju u vlastito djetinjstvo, što upotpunjuje smisao i kvalitetu dječje priče. Pisci koji pišu takva djela su umjetnici i vrlo su daroviti. Važno je da pisac u stvaranju svog djela polazi s pozicije djeteta kako bi djetetu otkrivao svijet prihvatljivim mislima. Djeci je važno da su priče pisane njima prihvatljivim jezikom kako bi ih mogli razumjeti. Namjera ovog rada je kroz poglavlja približiti dječju književnost, u teorijskom dijelu uz određenje pojma dječje književnosti, žanrova iste, posebno dječje priče, te značajke i jezik dječje priče općenito. Na temelju analize jezičnih značajki, naglašava se važnost dječje priče u djetetovu razvoju, tj. razvoju njegovih jezičnih djelatnosti.

U središnjem dijelu rada ću analizirati odabrane priče, tj. jezične karakteristike iz zbirke priča Marice Milčec: *Svaka je mrvica važna – 120 priča za djecu*. Leksik je u pričama jednostavan, prilagođen suvremenom načinu izražavanja jer likovi upotrebljavaju standardne izraze, frazeme i kolokvijalizme, sve što čini uobičajen način komuniciranja u današnje vrijeme. Rečenice u pričama su jednostavne i jasne, a autorica spretno u svojim pričama koristi igru riječima i rimu te različita stilska izražajna sredstva.

Ovu zbirku priča sam odabrala jer je bogata pričama u kojima su junaci s novim problemima i doživljajima, a svaka priča je zaokružena, samostalna cjelina. Zbirka priča mi se svidjela jer autorica na nježan i humorističan način djeci predstavlja, ne samo lijepu stranu života, nego i onu drugačiju stranu s kojom će se svakodnevno susretati.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

2.1. Određenje dječje književnosti

Dječja književnost obuhvaća razna djela koja su kako sama riječ govori, namijenjena djeci. Leksik (rječnik) u djelima koja pripadaju dječjoj književnosti treba biti jasan i prilagođen djeci kako bi svako dijete moglo razumjeti sadržaj koji se prenosi. „Dječja književnost je poseban dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (grubo uzevši od 3. do 14. godine), a koja su ili svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su s vremenom ta djela postala prikladna za dječju dob“ (Crnković, 1980).

„Neprijeporno je isto tako da u Hrvatskoj ta književnost traje već dulje od dvjestotinjak godina pojavljujući se oblikovno različito, ali uvijek kao *corpus separatum* u matici kojoj pripada“ (Hranjec, 2006: 5). Tri su bitna pojma u toj definiciji, a ona su: književnost, djeca i namjena. Crnković i Težak (2002) navode da je manje nesporazuma toliko, koliko je njihovo značenje jasnije i točnije.

Dječja književnost predstavlja umjetnost riječi. „Kao književnost uopće, i dječja književnost ima svoja vrhunska i slabija djela, ima pisce koji otvaraju smjerove i ima oponašatelje, ima bolje i slabije majstore stila i jezika, ima klasična dostignuća i pomodni kič, ima teških i lakih pisaca, ima pisaca koji su u toj književnosti našli sebe i onih koji su u nju zalutali“ (Crnković i Težak, 2002: 8). Ona je doista široka i svestrana, no najvažnije je da privuče i zainteresira svoju ciljanu publiku, djecu.

Drugi pojam čine djeca. Treba imati na umu kako djeca nisu zrela. Ona su ograničena u osjećajnom životu, kao i poznavanju jezika. Dječje poimanje svijeta razlikuje se od odraslih i zrelih ljudi. Prema tome, lako se može zaključiti kako djeci ne može biti dostupno bilo koje književno djelo. Jednostavan razlog je taj što djeca neće sve razumjeti. Također, djeca se međusobno razlikuju. Nemaju sva djeca jednake sklonosti i mogućnosti. Sve to utječe na shvaćanje dječje književnosti.

Treći se pojam odnosi na namjenu. Knjiga dječje književnosti mora tematikom privući dijete i odgovarati njegovim interesima. Važno je da izrazom ne nadilazi mogućnosti dječje percepcije.

Tri su oznake za pripadnost neke knjige dječjoj knjizi (Crnković i Težak, 2002):

- a) napisao ju je „dječji pisac“ namjenjujući je svjesno djetetu, tj. imajući pri pisanju neprestano na umu da piše za dijete
- b) izdao ju je dječji nakladnik, odnosno dječji odjel neke nakladničke kuće
- c) dospjela je u knjižari i u knjižnici na police knjiga namijenjenih djeci.

Treba istaknuti kako neka knjiga može biti dječja iako nema nijednu od tih oznaka. To je slučaj kada prilikom pisanja, pisac nije namijenio djelo za djecu, no djeca su s vremenom prihvatila to djelo.

2.2. Prilagođenost dječje književnosti dječjoj dobi

Crnković i Težak (2002) ističu kako u određivanju fonda dječje književnosti postoje dvije razdjelnice koje nisu uvijek oštre i jasno vidljive i valja ih dobro promotriti. Prva razdjelnica odnosi se na dječju književnost i književnost za mlade odrasle. Književnost za mlade treba se tematikom i pristupom razlikovati od dječje. Mladi odrasli nalaze se u pubertetu, pa je tematika takvih djela usmjerena na sazrijevanje, probleme prilikom odrastanja, zaljublivanje i slično. Druga razdjelnica odnosi se na dječju književnost i književnost za odrasle. Ta je razdjelnica još kompleksnija. Treba razumjeti kako odrasli, ukoliko to žele mogu čitati knjige namijenjene za djecu i sigurno je kako će većina shvatiti takva djela. Osim u slučaju kada odrasli imaju određenih poteškoća u razvoju. S druge strane, djeca neće razumjeti većinu sadržaja u knjigama za odrasle.

„Komunikacijski književni proces u nedječjoj književnosti posredan je: tekst što ga stvara autor računa s potencijalnim nepoznatim čitačem, nepoznatim s obzirom na dob, zanimanje, književno iskustvo i slično. Dječji pak pisac piše za ciljanu publiku – razlike su tek s obzirom na predškolsku i mlađu školsku dob i starije pučkoškolce. On ne samo da mora poznavati dječju psihu, ne samo da se mora sroditi s malim čitateljem, on mora postati dijete“ (Hranjec, 2006: 15).

Djeca vole istraživati i učiti nove stvari. Pritom je važno da im se pristupi u skladu s njihovom dobi. Potrebno je da djeca razumiju ono što im se poručuje. Iako se razvoj i mogućnosti djece razlikuju, ona imaju mnoga zajednička obilježja i zanimaju ih slične teme. Pored roditelja, važnu ulogu imaju odgojitelji koji djeci vrtićke dobi moraju jasno i temeljito približiti sadržaj koji je prilagođen njihovoj dobi.

Dječja književnost sadrži razne likove. Prvenstveno likovi su djeca, a potom životinje. „Nije to neobično, životinje su česti suputnici u dječjoj svakodnevnici. U nekim su djelima životinje antropomorfizirane, a sve zato da budu sugestivnije – spomenimo Paljetkove *Mačku i miša*, *Dona* od Tromeđe Višnje Stahuljak, *Mrnjau, grizu me* i *Imam rep* Kazimira Klarića, *Divlji Konj* Božidara Prosenjaka i dr. U drugim tekstovima naći ćemo sukladnost sudbina životinja i djece (*Pirgo* Anđelke Martić, *Ivin Vučko*, *Bijeg u košari*, *Klopka za medvjedića* Maje Gluščević, *Poliglot i pas* Ljudevita Bauera)“ (Hranjec, 2006: 13).

Otkad se govori o književnosti, oduvijek je bilo rasprave o svrsi same književnosti. Ono što je važno istaknuti jest kako svako književno djelo ima određenu funkciju jer zapravo književnost bez funkcije ne bi imala smisla. Prema Lotmanu, književno djelo predočuje model svijeta, ljudskog svijeta, svijeta određene društvene zajednice ili pojedinca u toj zajednici (Hranjec, 2006: 16-17).

Književnost prije svega sadrži estetsku, umjetničku vrijednost koja može sadržavati i etičke vrijednosti. Zaključno, dječja književnost ima vrlo značajnu funkciju u djetetovu razvoju. Potrebno je raditi s djecom, približiti im književnost i pomoći im da iz nje izvuku ono najbolje.

2.3. Žanrovi dječje književnosti

Prema autorima Crnković i Težak (2002) podjela dječje književnosti slična je književnosti za odrasle. Slikovnica se primjerice rijetko pojavljuje u književnosti za odrasle, dok se s druge strane esej i feljton ne pojavljuju u dječjoj književnosti. Romani i kratke prozne vrste drukčije su strukturirane u dječjoj književnosti i književnosti za odrasle.

Primjerice, romani za djecu obično su kratki, dok su oni pisani za odrasle uglavnom duži i složeniji.

„Glavne vrste dječje književnosti su: slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu, a u drugu skupinu idu basne, roman o životinjama, avanturistički ili pustolovni roman, historijski ili povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela“ (Crnković i Težak, 2002: 14). Postoji razlika između te dvije skupine. Za prvu se skupinu može reći kako predstavlja pravu dječju književnost jer je temeljena na stvarnim životnim situacijama i događajima iz kojih se putem priča može izvući

određena pouka i smisao za kvalitetniji dječji razvoj, dok je druga skupina usmjerena na razvijanje dječje mašte i razigranosti te graniči sa književnošću za odrasle.

Slikovnica je prva knjiga s kojom se djeca susreću. To nije čista književna vrsta, nego kombinacija likovnog i književnog izraza. Slikovnica je uglavnom kratka i pomaže djeci u upoznavanju okoline. Slikovnice sadrže uglavnom slike i nema puno teksta. „Dječja poezija i dječja priča sadrže prve umjetničke tekstove koji se nude djeci“ (Crnković i Težak, 2002: 17). Pjesme prate djecu od kolijevke i prvih koraka pa sve do kraja djetinjstva. Dječja je priča glavna i najobuhvatnija vrsta dječje književnosti koja prati djecu od trenutka kada počinju usvajati jezični sustav. Priče djeca čitaju do kraja djetinjstva. U sljedećem poglavlju posebna se pažnja pridaje dječjoj priči.

Dječji se roman pojavljuje u drugoj polovici 19. stoljeća. Među prvim autorima ističe se Mark Twain. Bogato se roman razvija pri kraju 19. stoljeća i na početku 20. stoljeća. S vremenom se uspinje na prvo mjesto u lektiri djece u dobi oko desete godine života.

Roman o životinjama prikazuje životinjski svijet onakav kakav doista jest, na temelju zapažanja i proučavanja. U svim su vrstama dječje književnosti prisutne životinje i uglavnom su prikazane kao dobri likovi.

Avanturistički roman izlazi iz okvira običnog ili svakodnevnog života. Koncept je takvog romana prilično jednostavan. Uglavnom je u njemu junak koji je snažan i snalažljiv. Obično se pred njega postavlja težak i izazovan zadatak koji mora ispuniti. On ima jednog ili više moćnih neprijatelja kojima se mora suprotstaviti. Roman je privlačniji što je junak sposobniji.

Prema autorima Crnković i Težak (2002) znanstvenofantastični roman najčešće je sličan avanturističkom u strukturnom smislu. Mašta u takvim romanima ima goleme mogućnosti. Junaci u znanstvenofantastičnim romanima putuju svemirom brzinom svjetlosti, raspolažu oruđima ili oružjima nezamislive snage, pronalaze daleke svjetove i slično.

Povijesni roman najčešće pripada avanturističkom žanru.

Basna je jedna od književnih vrsta u kojima se pojavljuju životinje. Iako se životinje pojavljuju u svim književnim vrstama, u basnama imaju posebnu ulogu jer predstavljaju određene ljudske značajke. Obično su vrlo kratke i pisane su u prozi ili stihu. Basna se održala u dječjoj literaturi kao kratka zanimljiva pričica o životinjama.

Prema Crnković i Težak (2002) ostale su vrste putopisi i životopisi istraživača i velikih ljudi.

3. DJEČJA PRIČA

3.1. Podjela dječje priče

Prema autorima Crnković i Težak (2002) dječja je priča najopsežnija vrsta dječje književnosti. Ona prati djecu od trenutka kad počinju usvajati jezični sustav i ne napušta ih do kraja djetinjstva. Poneki elementi priče pojavljuju se u modernom dječjem romanu u obliku prožimanja realnog i fantastičnog. Bitna je odrednica priče i odstupanje od stvarnosti, dakle, bez fantastičnog ili irealnog, priča nema smisla (Crnković i Težak, 2002: 21). Odmakom od pojavne prema izmišljenoj stvarnosti, ona bolje tumači pravu stvarnost nego njen realistički prikaz. „Priču djeca rado čitaju i rado se poistovjećuju s njezinim svijetom“ (Hranjec, 200: 28). Djetetu je priča vrlo bliska i najistaknutija je vrsta dječje književnosti.

„Priča je u svojim počecima označavala kraću proznu vrstu. Nešto kasnije javljaju se pripovijetka i novela. Ukoliko se promatra kao kraća prozna vrsta, može se grupirati u jednostavne oblike i u nešto složenije oblike. Jednostavniji su oblici: mit, legenda, narodna bajka, predaja, anegdota, crtica, dok su složeniji: umjetnička bajka, fantastična priča, novela i pripovijetka. Svaka vrsta ima svoju posebnu estetiku koja se ponekad izgrađivala stoljećima, ali ima i teme, sadržaje i iskustva koja preferira“ (Težak, 1991: 5-7).

Priča se po postanku dijeli na narodnu ili umjetničku. Narodna priča postoji jednako dugo kao i jezik, a prenosila se usmenim putem. Ona nije ciljano stvorena za djecu, no djeca su zajedno s odraslima bili vjerni slušatelji narodnih priča. Usmena priča nema točno utvrđeni tekst, već su odrasli birali najpogodnije priče i prilagođavali ih dječjoj dobi. „To su isto činili i prvi dječji književnici kad su bilježili narodne priče i priređivali ih u knjižnicama za djecu. Umjetnička priča razvila se iz narodne polazeći od samostalno prepričane narodne priče preko unošenja vlastitih elemenata u nju i njezina mijenjanja do potpunog oslobođenja od nje“ (Crnković i Težak, 2002: 22). Za razvoj umjetničke priče najvažnija je bajka. Ona ima strogo određenu i lako prepoznatljivu strukturu. U djelima se pronalazi čudnovatost, odnosno stanja koja nisu u skladu sa zakonima prirode i stvarnošću. Treba dodati i fantastičnu priču koja se zasniva na sumnji, nedoumici i neizvjesnosti. „U fantastičnim tekstovima pisac priča o događajima koji se ne mogu zbiti u svakodnevnom životu“ (Todorov, 1987: 38). Takvi događaji izazivaju strah, pa su takve priče pogodne za djecu starije dobi.

Prema Crnković i Težak (2002) kad se govori o čudesnom u priči, razlikuje se: mitološka (junaci se temelje na likovima iz mitologije), alegorijska (borba prirodnih sila ili pojmova u ljudskim likovima), hiperbolička (čudesno se temelji na pretjeranom uvećavanju postojećeg) i fantastična ili nadrealistička priča. Po efektu i namjeni, priča može biti: simbolička, filozofska, humoristična, moralistička, poučna, basna i priča kao igra. Po pitanju tradicije priča može biti klasična, starinska i moderna, iako ti pojmovi ovise o gledištima osoba koje ih upotrebljavaju.

Podjela koja je najobuhvatnija, zasigurno je podjela po junacima, stoga se razlikuju priče s djecom kao junacima i junacima koji nisu djeca. Kad se govori o ovoj podjeli, postoje i transformacije junaka, u tom slučaju se junaci koji nisu djeca ponašaju na način da pokazuju dječje osobine te ih dječji čitatelji doživljavaju kao djecu. Kod završetka priče, razlikuje se sretni završetak, nesretni završetak i priča sa završetkom u kojem se ne odlučuje o sreći ili nesreći.

Kad se govori o igri riječima, razlikuju se priče bez igara riječima i priče u kojima je igra riječima naglašena. U suvremenijim pričama, igra riječima je često polazište priče (Crnković i Težak, 2002: 24-26).

3.2. Povijesni razvoj dječje priče

Narodna priča postoji dugi niz godina. Tiskanje narodnih priča u knjigama namijenjenim djeci i nije tako staro. Uz malo mijenjanja narodne priče, ali na taj način da ih dotjeruju prema drugim oblicima iste priče, braća Grimm objavila su veliki broj bajki i novela. „Prvu knjigu *Priče za djecu i dom* objavili su 1812. godine. Pravi cvat dječje priče počinje početkom 19. stoljeća kada se djeci nudi narodna bajka, a iz nje se razvija umjetnička bajka. U svakom je narodu tijekom 19. stoljeća bilo književnika koji su bilježili, a potom i tiskali narodne priče, no i danas djeca najradije čitaju i slušaju priče koje su objavljivala braća Grimm“ (Crnković, 1987: 17).

„Razvoju dječje priče značajno je doprinio danski pisac Hans Christian Andersen“ (Crnković, 1987: 17). Andersen se u svojoj dugoj spisateljskoj karijeri najviše proslavio svojim bajkama koje su pročitale djeca diljem svijeta. Razlog je tome što su prevedene na više od 40 jezika. Andersen se može pohvaliti s preko 150 priča za djecu. Time je postao jedan od najznačajnijih svjetskih pisaca.

Prva knjižica koju je izdao Andersen 1835. godine sadržavala je sljedeće priče: *Kresivo, Mali Nikola i veliki Nikola, Kraljevna na zrnju graška i Cvijeće male Ide*. Tijekom

vremena, napisao je još mnoštvo drugih priča, od kojih su najpoznatije: *Mala sirena*, *Palčica*, *Carevo novo ruho*, *Tratinčica*, *Ružno pače*, *Djevojčica sa žigicama*. Andersen je najčešće stvarao vlastite priče koje nisu imale veze s narodnom bajkom. On se u svojim pričama služio postupkom oživljavanja stvari i personifikacijom biljaka i životinja. Mnogi su pisci slijedili i oponašali njegov model pisanja. Hrvatska su djeca Andersena upoznala tek 1873. godine u prvom broju časopisa „*Smilje*“, a prva zbirka Andersenovih priča izašla je u Zagrebu 1877. godine pod naslovom *Izabrane priče* (Crnković, 1987: 17).

Početak hrvatske dječje priče veže se uz drugu polovicu 19. stoljeća. Crnković posebnu naklonost pridaje autoru Augustu Šenoi. „Njegove povjestice *Kugina kuća*, *Kameni svatovi* i *Postolar i vrag* dostigle su veliku vrijednost kao poseban oblik priče u stihu“ (Crnković, 1978: 118).

U Hrvatskoj se početkom 20. stoljeća pojavljuju dvije autorice koje unaprjeđuju hrvatsku dječju priču, a to su Ivana Brlić-Mažuranić i Jagoda Truhelka, te autor Vladimir Nazor.

Ivana Brlić-Mažuranić veliki uspjeh doživljava *Pričama iz davnine*, koje piše i izdaje u teškim i tragičnim ratnim vremenima (1916. godine). *Priče iz davnine* u prvom izdanju sadrže šest priča: *Kako je Potjeh tražio istinu*, *Ribar Palunko i njegova žena*, *Regoč*, *Šuma Striborova*, *Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica* i *Sunce djever i Neva Nevičica*.

Jagoda Truhelka u hrvatsku dječju književnost uvela je opis djece i djetinjstva na autobiografskoj osnovi. Najviše priznanja stekla je pripovijestima za djecu iz zbirke *Zlatni danci* po kojoj je ušla u povijest hrvatske književnosti. Riječ je o trilogiji sastavljenoj iz: (1) *Naslovne priče* (1918.), (2) *Gospine trešnje* (1943) i (3) *Crni i bijeli dani* (1944) (Crnković i Težak, 2002).

Vladimir Nazor pisao je gotovo sve književne vrste, lirske i epske pjesme, priče, romane, pripovijetke, feljtone, eseje i igrokaze, te je jedan dio stvaranja posvetio djeci. U knjizi *Dječja knjiga*, skupljao je radove namijenjene djeci. Ta knjiga sadrži pjesme, štiva i priče *Bijeli jelen*, *Dupin*, *Minji* i *Genovevina košuta*, kao i za djecu priređenog *Velog Jožu*. Nazorova zbirka *Istarske priče* (1913), sadrži sedam bajki i priča među kojima su *Halugica*, *Albus kralj*, *Djevica Placida*, *Šuma bez slavuja*, *Boškarina*, *Svjetionik* i *Divičin grad*.

„U razdoblju između 1990. godine do danas priča se pojavljuje u značajnim hrvatskim dječjim časopisima, a to su *Radost*, *Smib* i *Modra lasta*, jer su priče najprije

bile objavljivane u časopisima, a tek kasnije sakupljane su u zbirke“ (Visinko, 2005: 47).

Na kraju, potrebno je istaknuti važnost dječjih časopisa jer upravo su u njima objavljivane priče za djecu, što je slučaj i danas. Istaknuti dječji časopisi u izdanju *Školske knjige* su *Smib*, koji je svojim sadržajem prilagođen đlačkom uzrastu od 1. do 4. razreda, i *Modra lasta* koja slijedi nastavni program viših razreda osnovne škole. Oba časopisa su jedini časopisi koji nose titulu (znak) *Izvorno hrvatsko* zbog prenošenja vrijednosti hrvatskog društva svojim sadržajem.¹ Marica Milčec tijekom godina objavila je puno svojih priča u časopisu *Smib*.

¹ Izvor: [Online] Dostupno na: <http://www.hr.wikipedia.org/wiki/Smib> i http://www.hr.wikipedia.org/wiki/Modra_lasta.

4. VAŽNOST PRIČE U DJETETOVU RAZVOJU

Razvoj djece složen je proces, a sastoji se od razvoja motorike, spoznaje, govora te emocionalnog i socijalnog razvoja. Od samog rođenja, djetetovo ponašanje nije besciljno i neorganizirano. „Ono raspolaže prirodnim ritmovima aktivnosti koji stvaraju obrasce spavanja i budnosti, hranjenja i kretanja. Od najranije dobi istražuje i nadzire svoju okolinu – gledanjem, sisanjem, plakanjem. Njegovo ponašanje ponajprije je usmjereno ka postizanju stanja potpunog zadovoljstva“ (Maleš i sur., 2003: 105). „Rano razvojno razdoblje djeteta obilježeno je izrazito intenzivnim razvojem motorike, osobito na području koordinacije pokreta čitava tijela. Tom aktivnošću dijete postupno stječe pojam o vlastitu tijelu i odnosima u prostorima“ (Škrbina i Šimunović, 2004: 1). Tijek razvoja i tempo u kojem će dijete naučiti određene sposobnosti i vještine je individualan i zato se ne mogu odrediti točne granice kad bi dijete trebalo moći stajati ili hodati.

„Područje spoznaje obuhvaća ona ponašanja koja su povezana s učenjem o predmetima. Prvo razvojem vještina i sposobnosti potrebnih za istraživanje predmeta, a zatim s učenjem funkcija i načina primjene tih predmeta“ (Teodorović i Levandovski, 1991: 76). Spoznajni razvoj događa se postupno kroz životnu dob. Taj razvoj kreće se od jednostavnih prema složenijim misaonim operacijama ili rješavanju problema. Dijete najčešće uči i razvija spoznajne mogućnosti kroz djelovanja okoline. Dijete se razvija diranjem, pomicanjem, bacanjem, slaganjem, trganjem. Mnoga su istraživanja pokazala da iskustvo i igra imaju važnu ulogu za učenje u svim uzrastima. Temeljna dječja aktivnost upravo je igra. Igram svako dijete najbolje uči.

Kako se dijete razvija, razvija se i njegov govor. „Govor je viša psihička aktivnost čovjeka koja mu omogućuje da pomoću sustava znakova i simbola priopćava svoja znanja, osjeća, potrebe i mišljenje drugim ljudima. Osnovni simboli u ljudskom govoru su riječi, a njegova najvažnija funkcija je komunikacija“ (Starc i sur., 2004: 26). Razvoj govora ima izuzetno veliko značenje, jer je govor do danas, bio i ostao osnovni način komunikacije među ljudima. Govor ima neprocjenjivu ulogu u svakodnevnom životu, odgoju, obrazovanju, te kasnije u profesionalnom djelovanju.

Kako navode Starc i sur. (2004), djetetovi su osjećaji njegova srž. Nemoguće je dijete prepoznati i prihvatiti ako ne prihvaćamo njegovu srž. Dječje emocije su vrlo snažne, one ga preplavljuju. Dijete ih pokazuje spontano i izravno. One su kratkotrajne i brzo se izmjenjuju. „Predškolske su godine vrijeme kada djeca razvijaju pozitivnu sliku

o sebi, učinkovitiju kontrolu nad svojim emocijama, nove socijalne vještine, temelje moralnosti i jasnu svijest o sebi kao o dječaku ili djevojčici“ (Berk, 2008: 244). Priča je izuzetno značajna u razvoju djece jer čitanjem priča djeca razvijaju svoje intelektualne sposobnosti, upoznaju se s okolinom, otkrivaju razna područja, uče slušati, a i prenositi ono što su saznali. Međutim, dječje poimanje razlikuje se od gledanja odraslih.

„Bez dovoljno iskustva, bez jasnih spoznaja o prirodnim silama i zakonima, gledajući sa svoga sitnog motrišta na velik nepoznat svijet kojemu se divi i kojeg se boji, ne shvaćajući kategoriju vremena, prostora, uzročnosti, dijete ne shvaća razlike između sadašnjeg, prošlog i budućeg, daljinu i blizinu, granice veličine, odnose vidljivog i nevidljivog, zakone sile teže, smrt i druge granice ljudskih mogućnosti. Ono bez čuđenja, makar s radošću ili strahom, prihvaća pojave i likove kakvih u stvarnosti nema, prihvaća čudesno ili fantastično: divove, patuljke, vile, moćne vještice, trenutačno svladavanje golemih daljina, lako stjecanje željenih predmeta i dr.“ (Crnković i Težak, 2002: 21).

Hranjec (2006) smatra da dijete s radošću prihvaća bajku. Ona mu je privlačna zbog svoje pustolovnosti te zbog optimistične i idealne projekcije stvarnog života. Uz to, dijete ne razumijeva kompleksnost međuljudskih odnosa te takav odnos prihvaća na način da dobro uvijek pobjeđuje zlo. Također, privlače ga likovi koji dolaze iz čudnog svijeta. Iako se u bajci nalaze i drastični odnosi, prizori i raspleti, dijete to ne doživljava na način kako to doživljava njegov zabrinuti pedagog. Prema Crnković i Težak (2002) priča je djetetu veoma bliska. Navode kako je djetinjstvo utoliko više djetinjstvo ukoliko je prisutna priča, a priča je utoliko više priča koliko je bliža djetinjstvu.

Veliku ulogu u procesu približavanja književnosti djeci na samom početku, nakon roditelja, imaju odgojitelji. Bit odgoja je sloboda i stvaralaštvo. Odgojitelji moraju neprekidno tragati za novim strategijama razumijevanja djeteta. Pritom je svakom djetetu potrebno pristupiti kao potencijalno darovitom. Odgojitelji su ujedno i istraživači koji trebaju odgovoriti na zahtjeve djece, kao i na sva ona praktična i teorijska pitanja koja se postavljaju u svakodnevnom radu. Biti odgojitelj, prema osobnom mišljenju, istovremeno je i najlakši i najteži posao. Ono što je važno jest da odgojitelji usmjeravaju djecu na pravi put, pomognu im u izražavanju svojih misli i ideja i prilagode sadržaj njihovim godinama. Kasnije, tu ulogu preuzimaju učitelji i nastavnici.

Djeci nije dovoljno samo ispričati priču, već im treba pomoći istražiti što priča poručuje. Nisu sva djeca jednako zainteresirana niti uporna. Odgojitelj, a kasnije nastavnik ili učitelj treba djecu usmjeriti na dublja istraživanja. Ne razmišljaju sva djeca

jednako, no svako dijete zaslužuje posebnu pažnju i brigu. Svako dijete voli igru i najbolje uči upravo kroz igru. Odgojitelji i učitelji imaju na raspolaganju razne tehnike kojima mogu djecu usmjeriti na dublja istraživanja. Pritom se ne smije zaboraviti uloga roditelja. Odgojitelj može usmjeriti djecu, no nema toliko vremena i mogućnosti na raspolaganju za svako dijete, kao što to može učiniti svaki roditelj za svoje dijete. Djecu treba pohvaliti i tako motivirati da dalje istražuju. Ona zahtijevaju stalnu posvećenost i pažnju. Djeca su sama po sebi znatiželjna i vole istraživati, no jednako tako znaju brzo odustati. Kako do toga ne bi došlo, potrebno je razgovarati s djecom, istražiti njihove interese i pomoći im u daljnjim istraživanjima.

Kako smatra Visinko (2005: 31) „slušanje, čitanje i kazivanje dječjih priča pridonosi razvijanju osjetljivosti za književni izraz“. Dječjom pričom razvijaju se bliski odnosi između najmlađih i odraslih, ostvaruje se radost, toplina, blizina, razgovor i mnogo drugih dragocjenosti koje su potrebne u životu današnjice.

5. JEZIK KNJIŽEVNOG DJELA

5.1. Jezik kao sredstvo sporazumijevanja

Jezik je povezan sa mišljenjem i govorom. Mišljenje zahtijeva usmjeravanje pažnje na informaciju, mentalnu reprezentaciju informacije, rasuđivanje o njoj, te odlučivanje. Govor je priopćavanje misli i osjećaja pomoću simbola poredanih u skladu s gramatičkim pravilima. Govor omogućuje jednoj osobi da svoja znanje priopći drugoj, kao i komunikaciju među ljudima.

Kako tumači Ćoso (2017), jezik je, kao komunikacijski sustav znakova, svojstven samo ljudskoj vrsti, u smislu da se komunikacija unutar ljudske vrste razlikuje od komunikacija svih ostalih živih bića. Uobičajena, prirodna činjenica, koja je kao pravilo gotovo bez iznimke vrijedila kroz cijelu povijest čovječanstva, jest to da je čovjek od rođenja usvajao jezik svojih roditelja kao materinski jezik, a da mu jezici drugih narodnih skupina, tj. svi ostali jezici, sve do ne tako daleke prošlosti, otprilike posljednjih stotinjak godina, u pravilu nisu predstavljali bitan aspekt u svakodnevnom životu. Kulture su se i jezici razvijali odvojeno jedni od drugih.

Jezik je, općeljudski apstraktni sustav znakova koji se rabi u komunikaciji. Obilježen je dvjema osnovnim djelatnostima: primanjem, koje se sastoji od slušanja i čitanja, te proizvodnjom, koju sačinjavaju govorenje i pisanje. Njihov bi logičan slijed bio:

- slušanje, koje je preduvjet govoru
- govorenje kao osnovna proizvodna jezična djelatnost
- čitanje kao drugorazredna, nespontana aktivnost te
- pisanje kao proizvodna jezična djelatnost koju se mora naučiti.

„Mnogi stručnjaci koji se bave govornim razvojem djece ističu važnost predškolske dobi (od rođenja do šeste, odnosno sedme godine života) kao temelja kulture govorenja, čitanja i pisanja“ (Šego, 2009: 121). Djecu treba motivirati na razmišljanje i razgovor o različitim temama. Isto tako potrebno je da postavljaju pitanja i pronalaze odgovore. Treba ih hrabriti da govore o sebi i drugima. Upravo u tome im mogu pomoći priče. Kvalitetna komunikacija s odraslima, rano iskustvo usmenoga i pisanoga izražavanja stvaraju čvrste temelje za čitanje, razumijevanje, usvajanje jezika kao sustava i uključivanje u zajednicu.

6. JEZIK I STIL DJEČJE PRIČE

Priče moraju biti pisane jezikom koji djeca razumiju. Pisci stoga koriste jednostavne izraze i kratke rečenice. Promatrajući jezične i stilske elemente teksta dječje priče, uočavaju se specifične značajke, tj. razlikujemo dvije skupine s obzirom na uporabu jezičnih sredstava. Priče koje su novijeg datuma nastanka uglavnom su pisane suvremenim jezikom, najčešće standardom. No s obzirom na bliskost i primjerenost izraza dječjem uzrastu, u pričama za djecu rabi se i područno, te vremenski ograničen leksik, kao i elementi koji pripadaju svakodnevnoj razgovornoj komunikaciji (kolokvijalizmi, žargonizmi itd.). S obzirom na pretežnu uporabu pojedinih jezičnih izraza razlikujemo sljedeće skupine:

6.1. Dječje priče pisane jezikom današnjice

Kada je riječ o tekstovima namijenjenim djeci, pa tako i pričama, razlikuju se jezična sredstva kojima se oblikuje njihov sadržaj. Vremena se mijenjaju, djeca imaju veće mogućnosti, no na njihovom razvoju i učenju treba raditi jednako kao nekad, odnosno potrebno je djeci približiti književnost i naučiti ih koja je važnost čitanja i razumijevanja književnih djela. U cijelom je tom procesu važno djela prilagoditi dobi djece. Današnje priče koje su namijenjene djeci mlađeg uzrasta govore o odnosima među vršnjacima, obitelji te raznim aktivnostima koje su djeci zanimljive. Takve su priče vrlo kratke i imaju jednostavan jezik i stil. Također, stil je uglavnom duhovit što pisac postiže igrom riječima, te uporabom novotvorenica. Zbirka priča *Svaka je mrvica važna – 120 priča za djecu* autorice Marice Milčec primjer je priča koje su pisane jezikom današnjice, zbog svakodnevnih tema iz života djece i leksika kojim se autorica koristi, odnosno jezičnih sredstava kojima oblikuje izraz.

6.2. Priče koje jezikom i stilom oponašaju klasičnu bajku

Bajke su isprepleteni svijet fantastike i stvarni svijet čiji likovi imaju simboličku ulogu, dok priče govore o temama iz života koje su bliske djeci, ali mogu i govoriti o temama potpuno različitih događaja služeći se originalnim i suvremenim jezikom i stilom. Priče koje jezikom i stilom oponašaju bajku su one u kojima se miješaju elementi klasične bajke s elementima današnjice. „Bio jednom jedan“ klasičan je početak bajke. Princeze, dvorci, kule, pojmovi su iz klasične bajke koje u suvremenom svijetu zamjenjuju drugi izrazi kao što su škola, knjige, automobili i slično. Rečenice su uglavnom kratke i pisane jednostavnim stilom. U pričama se koriste uobičajeni epiteti

kao npr. stari kralj, princ na bijelom konju, predivna princeza i sl. Jezik je takvih priča jasan i primjeren djeci, a ono po čemu su priče specifične je uporaba leksema koji se koriste u bajkama i struktura kao *Bio jednom jedan kralj* i sl. Primjeri takvih priča mogu se pronaći u zbirci priča *Svaka je mrvica važna* autorice Marice Milčec (2017), u pričama *Vjernost* (str. 18), *Anđele moj* (str. 35), *Obiteljsko okupljanje* (str. 50), *Žabac Dabac* (str. 115), te u zbirci priča *Nemam vremena* autorice Sanje Pilić (2010), u pričama *Kralj i kraljević*, *Priča o pronađenom kralju*.² U tim su pričama likovi (kraljevi, kraljice) koji su djeci poznati iz bajki, smješteni u suvremeni kontekst, tj. svijet današnjice.

Iz rečenog je, dakle, vidljivo da tekst osim na sadržajnom planu i svojom strukturom, ali i odgovarajućom uporabom pojedinih jezičnih elemenata treba biti primjeren recipijentu (djetetu), dakako i s obzirom na njegovu dob.

„Dječja se književnost u cjelini namjenjuje i prilagođava djetetu, ali se unutar nje vrši novo namjenjivanje i novo prilagođavanje dječjoj dobi“ (Crnković, 1980: 10). Treba imati na umu kako su razlike među djecom različite dobi znatne. „Prava bit djetinjstva je promjena. Dob potpunog egoizma prelazi u dob zadivljenosti, zatim u dob akcije i onda u dob samoanalize i nesigurnosti“ (Crnković, 1980: 10).

Dječja se književnost prilagođava dječjoj dobi u dva smjera. „Prvi put slijede pisci koji svjesno namjenjuju svoja djela malom djetetu, od druge do pete ili šeste godine. Drugi put slijede pisci koji namjenjuju djela općenito djetetu, prepuštajući djetetu i njegovu afinitetu prema pojedinoj vrsti da sluša ili čita knjigu kada mu ona odgovara“ (Crnković, 1980: 10).

Od treće do četvrte godine dijete traži slikovnice s tekstom i kratke jednostavne priče. Tekst bi trebao biti u rimovanim stihovima. Razdoblje od četvrte do sedme godine smatra se razdobljem bajke. Nakon toga, od sedme do osme godine djeca sama čitaju bajke i priče. Također, bliska im je i dječja poezija. U razdoblju od osme do desete godine javlja im se interes za realistične pripovijetke. Jednako tako, zanimaju ih pripovijetke u kojima su glavni junaci djeca i životinje. U prepubertetskom razdoblju od desete do trinaeste godine prevladava težnja za novim doživljajima, senzacijama, pa odabiru avanturističke romane i pripovijetke. Nakon trinaeste godine, djeca vole putopise, zatim djela u kojima se realno opisuju zbivanja u prirodi, a

² Izvor: [Online] Dostupno na: http://www.lektire.me/prepricano/sanja-pilic-nemam-vremena_1296.

zanimaju se i za život svojih vršnjaka u raznim zemljama i različitim društvenim sredinama.

Iako je važna i odgojna funkcija dječje književnosti, njena je temeljna svrha razvijanje jezičnih djelatnosti i bogaćenje leksika u djece. Govoreći o različitim vrstama tekstova za djecu, za djecu se vrtičke dobi ističe posebno primjerenost igrokaza, slikovnica, ali i priča. Da bi djeca razumjela tekst priče, one moraju biti pisane jednostavnim i razumljivim jezikom.

7. JEZIČNO RASLOJAVANJE

U vezi s jezičnim raslojavanjem, razlikuje se podjela leksika s obzirom na vremensku komponentu te određenje u vezi s područjem i funkcijom.

Leksik ili rječnik je skup svih riječi jednoga jezika, narječja.³

“Oblik punoznačnice koji predstavlja ukupnost svojih oblika i značenja zvat ćemo *leksem* (grč. *lexis* 'riječ'). Svi leksemi hrvatskog jezika čine njegov *leksik* (grč. *lexikós* 'koji se tiče riječi')” (Samardžija, 2009: 5).

7.1. Vremenska raslojenost leksika

Prema opsegu komunikacijske uporabe leksik hrvatskoga standardnog jezika dijeli se na opći (općeuporabni) leksik i leksik ograničene uporabe (Samardžija, 2009: 28). Opći leksik rabi se u različitim komunikacijskim situacijama i poznat je govornicima hrvatskoga jezika. Leksik, pak, ograničene uporabe poznat je određenom, uskom krugu ljudi, a najčešće je riječ o stručnim i znanstvenim nazivima te profesionalizmima.

S obzirom na uobičajenost uporabe pojedinih leksema razlikuju se učestali leksemi i leksemi koji su prosječnom govorniku manje poznati ili nepoznati. Drugim riječima, govorimo o aktivnom i pasivnom leksiku.

Stoga aktivnom leksiku pripadaju leksemi koje u određenom razdoblju rabe govornici hrvatskoga jezika u usmenoj i pisanoj komunikaciji, čija je upotreba neutralna, odnosno nije stilski obilježena.

Pasivnom leksiku pripadaju leksemi koji su u općem leksiku suvremenoga jezika zastarjeli. S obzirom na različita obilježja dijele se na historizme, arhaizme, nekrotizme i knjiške lekseme (Samardžija, 2009: 28-29):

1. Historizmi su leksemi koji su iz aktivnog prešli u pasivni leksik zbog izvanjezičnih razloga (povijesne promjene). U historizme spadaju nazivi nekadašnjih titula (*barun, grof, ban*), nekadašnjih novčanih jedinica (*banica, beč, škuda*), vojnih naziva (*musketar, jatagan*), ustanova (*preparandija, banovina, vlastelinstvo*) i slično.

2. Arhaizmi su leksemi, izrazi, gramatički oblici i konstrukcije koji su prešli iz aktivnog u pasivni leksik zbog unutarjezičnih razloga (promjene u samome jeziku).

³ Izvor. Anić, V. (1991: 307)

3. Nekrotizmi su leksemi koji su karakteristični za leksik nekog pisca koji nikada nisu postali dijelom aktivnog leksika. Na primjer leksem *ljesit* ('drven'), koji je potvrđen samo kod Brne Karnarutića (16. st.).

4. Knjiški leksemi su leksemi koje su načinili stariji leksikografi kao hrvatsku zamjenu za neku tuđicu, ali one su ostale zabilježene samo u knjigama, uglavnom u rječnicima i nikada nisu postale dijelom aktivnog leksika. Na primjer leksemi *brodokršje* ('brodolom'), *kruhopekarstvo* ('pekara').

Ipak, granica između aktivnog i pasivnog leksika nije čvrsta te katkad leksemi prelaze i iz pasivnoga u aktivni leksik. Govorimo stoga o leksiku "na prijelazu" čijim su dijelom leksemi koji ne pripadaju potpuno ni aktivnom, ali ni pasivnom leksiku. U leksik "na prijelazu" ubrajaju se zastarjelice, pomodnice, novotvorenice i oživljenice (Samardžija, 2009: 31-33):

1. Zastarjelice su leksemi koji se koriste rijetko u standardnom jeziku, primjerice: *ferije, gombalište*.

2. Pomodnice su leksemi koji se naglo pojavljuju u nekom trenutku i postaju vrlo popularni jer najčešće imenuju trenutno moderan proizvod, a kada izađu iz mode predmeti koje označuju, i oni brzo zastarijevaju, primjerice: *fudbalerka, montgomeri*.

3. Novotvorenice (neologizmi) su leksemi koji nastaju da bi se izrazio novi pojam ili da bi se našom riječju zamijenila neka strana riječ, primjerice: *telefon, brzojav*.

4. Oživljenice su leksemi koji su se vratili iz pasivnog u aktivni leksik, kao rezultat društveno-političkih promjena, primjerice: *padobran, samoposluživanje*.

Pasivni leksik nije dijelom suvremenog teksta dječje priče, ali su zato moguće potvrde leksika na prijelazu. Vjerojatnost je potvrde pomodnih riječi i/ili novotvorenica kojima se opisuju nove društvene pojave i proizvodi. Pojedini su novi pojmovi bliži djeci nego odraslima. Neke od primjera pomodnica možemo pronaći u priči *Suša* (str. 25) iz zbirke priča Marice Milčec, npr. *tenisica, pumerica, gojzerica, japanka*, dok primjere

novotvorenica nalazimo u pričama Ratko i Mirko i Raj Za Kraj (str. 134), npr. *paRAJdajz*, *Gripa gripi gripa gripu* (str. 77), npr. *rastridesetdvojio*, *gripus*.

Slika 1. Vremenska raslojenost leksika

7.2. Područna raslojenost leksika

Prema širini područja na kojemu se upotrebljavaju (rasprostranjenosti), razlikujemo, uz lekseme koje rabi većina govornika hrvatskoga jezika, i lekseme koje karakterizira područno ograničena uporaba: lokalizmi, regionalizmi i dijalektizmi (Samardžija, 2009: 34):

1. Lokalizmi su leksemi jednoga mjesnoga govora, odnosno leksičke značajke nekoga mjesta. Područna rasprostranjenost im je najmanja. Na primjer, dubrovački lokalizmi su *gòspār* ('gospodin'), *plâš* ('plašt').

2. Regionalizmi su karakteristični za većinu govora ili za sve govore iste skupine. Rasprostiru se na širem području nego lokalizmi, ali na užem području nego dijalektizmi. Na primjer, standardnojezičnome leksemu *štednjak* odgovara više regionalizama: *šparet*, *šporet*, *špaher*, *šparhet*, *špaker*.

3. Dijalektizmi su karakteristični za cijelo područje nekoga narječja. S obzirom na to da hrvatski jezični sustav uključuje tri narječja, razlikuju se i tri skupine dijalektizama: čakavizmi, kajkavizmi i štokavizmi.

Prema Samardžiji (2009) razlikujemo nekoliko vrsta dijalektizama:

1. Potpuni leksički dijalektizmi potpuno se razlikuju od standardnojezičnih leksema izrazom. Na primjer: *hiža* – *kuća*, *banda* – *strana*.

2. Leksičko-semantički dijalektizmi leksemi su kojima se u standardnome jeziku pridružuje jedan sadržaj, a u dijalektu drugi sadržaj. Na primjer: *jezero* – izraz koji u kajkavskom narječju označava glavni broj 1000, a u standardnom jeziku glavni broj 1000 označava izraz *tisuća*.

3. Tvorbeni dijalektizmi od standardnojezičnih leksema razlikuju se samo tvorbenim sredstvom (prefiksom ili sufiksom). Na primjer: *kruhek* – *kruščić*.

4. Fonološki dijalektizmi su leksemi koji se razlikuju fonološkim i prozodijskim značajkama u odnosu na standardnojezične lekseme. Na primjer: *mleko, mlieko – mljeko*.

5. Etnografski dijalektizmi su leksemi koji imenuju stvari ili pojave karakteristične za pojedine hrvatske krajeve. Na primjer: *štrukli, kulen, gemišt, briškula*.

U književnom će se tekstu, pa tako i u tekstu dječje priče različiti dijalektizmi i regionalizmi, tj. područno ograničeni leksemi upotrijebiti ako imaju funkciju pobližeg određenja mjesta na kojem se odvija radnja ili opisa pojedinih likova, tj. oprimjerenja njihova govora.

7.3. Funkcionalna raslojenost leksika

Hrvatski jezik svojim govornicima mora služiti u raznim situacijama. Nisu svi leksemi jednako pogodni u svakom kontekstu. Isti je leksem u jednoj situaciji sasvim uobičajen, dok je u drugoj situaciji vrlo rijedak i stilski obilježen. Funkcionalnu uporabu jezičnih jedinica proučava stilistika. Svaki funkcionalni stil ima nekoliko podstilova, od kojih su neki podstilovi na granici između dvaju funkcionalnih stilova pa se nazivaju hibridni podstilovi (npr. esejistički podstil pripada književno-umjetničkome i publicističkome stilu).

Prema općim zajedničkim značajkama izdvojeno je pet funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnoga jezika, književno-umjetnički stil, publicistički stil, znanstveni stil, administrativni stil i razgovorni stil (Samardžija, 2009: 41-45):

1. Književno-umjetnički stil otvoren je leksemima iz svih leksičkih slojeva, subjektivan je, te ga obilježava uporaba brojnih stilskih sredstava (*metafora, metonimija, itd.*). Leksemi koji su karakteristični za pjesnički podstil nazivaju se poetizmi (npr. *sanak, djeva, cjelov*).

2. Publicistički stil blizak je književno-umjetničkom stilu zbog pristupačnog način izlaganja s individualnim crtama koje mogu biti preuzete iz proznog podstila, a blizak je i znanstvenom stilu zbog svoje objektivnosti i sažetosti.

3. Znanstveni stil obiluje terminima, stručnim nazivima pojedinih znanosti, njegove glavne karakteristike su objektivnost i impersonalnost, te u izboru leksema nema osjećajnoga i individualnoga.

4. Administrativni stil je sažet i impersonalan te je najbliži znanstvenom stilu. Karakteristične je konstrukcije u kojoj je ograničen izbor leksema. Ponajviše to vrijedi za poslovni podstil kojim se pišu službeni spisi i dopisi.

5. Razgovorni stil je karakterističan za usmenu komunikaciju, ali nije rijedak ni u pisanoj. U razgovornom stilu često se pojavljuju leksemi iz leksičkih slojeva hrvatskoga jezika koje susrećemo iznimno u drugim funkcionalnim stilovima. Karakterizira ga uporaba kolokvijalizama, vulgarizama, frazema, igre riječima i sl.

Tekst dječje priče, pa tako i priče koje su analizirane u ovome radu, pripada književnoumjetničkome funkcionalnom stilu u kojem su prožeti i elementi razgovornoga funkcionalnoga stila (npr. kolokvijalizmi) kojima se tekst odnosi na svakodnevni, uobičajeni, a time i djeci bliži način izražavanja.

8. ZBIRKA PRIČA MARICE MILČEC, SVAKA JE MRVICA VAŽNA – 120 PRIČA ZA DJECU

Prema recenziji Željke Horvat-Vukelja (2017: 144-146) u ovoj zbirci priča, tematski su priče razvrstane na način da slijede izmjenu godišnjih doba, blagdana, praznika i važnih dana u godini. Knjiga se sastoji od 120 priča, može se čitati od sredine ili skraja, svejedno je jer svaka priča je zaokružena, samostalna cjelina, što će roditeljima, odgojiteljima i učiteljima pomoći da se snađu kada djeci budu htjeli ponuditi neku od priča. U svakoj su priči novi junaci, s novim imenima, problemima i doživljajima, a najviše je onih iz svijeta životinja, zatim iz svijeta bilja, stvari, ali ima i junaka koji su ljudski likovi. Teme priča najčešće su problemi iz svakidašnjeg života i odrastanja s kojima se djeca susreću (npr. teškoće s uklapanjem u društvo, neposlušnost, bahatost, laganje, svadljivost, nedostatak hrabrosti). Puno je priča posvećeno i vremenskim prilikama, godišnjim dobima, zaštiti prirode, recikliranju, povezanosti života u svemiru. Autoričina želja je da mali čitatelj postane svjestan kruženja materije i energije u svemiru. Većina priča ima dvostruko značenje, u fabuli se rješava odgojni problem (npr. učenje pravila lijepog ponašanja), dok se usput iz priče može saznati štošta o stvarnom životu njezinih junaka (npr. o paucima ili prirodnom okruženju). Svaka priča je odgojna i poučna, ali odgojnost i poučnost u pričama nisu nametnute, one dolaze same od sebe i zato su priče uvjerljive i nenametljive, a djeca ih lako upijaju. Rečenice u pričama Marice Milčec su jednostavne i jasne, a rječnik je raznolik. Marica točno zna što djeca ne znaju i ona im to na najjednostavniji način objašnjava. Mnogo koristi igru riječima i rime kojima se vrlo spretno koristi u svojim pričama.

„I, konačno, zaključak: tko odrasta s vedrim, duhovitim, mudrim i maštovitim pričama Marice Milčec, ima šanse stasati u stabilnu, plemenitu i kreativnu osobu. Zato: čitati djeci svakog dana, ujutro i navečer, radnim danom i vikendom!“ (Milčec, 2017: 146).

8.1. O autorici

Marica Milčec rođena je 14. studenoga 1955. godine u Trnopolju, selu podno gore Kozare (BiH). Od svoje druge godine živi u Zagrebu, gdje je odgojiteljica od 1974. godine. Piše od svojih malih nogu, u početku školske sastavke sebi i drugima, poslije priče za djecu u vrtiću, a najviše za svoju unučad. Napisala je i seriju ekoloških slikovnica *Spasimo Zemlju*. U dječjem časopisu *Smib*, s kojim Marica surađuje, izašlo je više od sto njenih priča.

8.2. O jeziku i stilu u zbirci priča *Svaka je mrvica važna*

Jezik dječje priče istražen je na primjerima priča iz zbirke priča autorice Marice Milčec. Sveukupno je analizirano petnaest priča s obzirom na jezična i stilska obilježja korištena u oblikovanju teksta.

SVAKA JE MRVICA VAŽNA, str. 16

1. Stilistička razina

- personifikacija⁴: *-Oho, slasna li objeda! – pomisli sićušni i uprti je na leđa. (mrav), Mrvicu je na svojem putu opazio mravac dok je hitao na posao.*
- igra riječima⁵: *...mrva tu, mrva tamo i živi se nekako.*

2. Leksička razina

- deminutiv⁶: *mrvičice*
- kolokvijalni izrazi⁷: *Jutros je koricu strpao u džep.*
- frazemi⁸: *Gusti je, kao sve skitnice, uvijek gladan pa je koricu progutao u jednom zalogaju., Ispred nosa i brka susjedovu mačku Feliksu., Mnogobrojna je mravlja obitelj slatko večerala i mirno utonula u san., ...mrva tu, mrva tamo i živi se nekako.*

⁴ Figura u kojoj se stvarima, životinjama i biljkama daju ljudske osobine (Bagić, 2015: 245).

⁵ Pojam koji objedinjuje niz stilskih postupaka i figura koji se temelje na zvukovnom ili smisaonom poigravanju jezikom (Bagić, 2015: 152).

⁶ Izvedena riječ kojom se izražava umanjenost ili prisnost (Anić, 1991: 98).

⁷ Svakodnevni izraz (Anić, 1991: 269).

⁸ Skupina riječi koja mora imati najmanje dva punoznačna leksema, a mogu imati drugačije značenje nego što bi moglo biti u zbroju značenja određene skupine riječi (Samardžija, 2009: 95).

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Do prekjučer!, Ne voli ništa., Do posljednje mrvice!*

TKO JE OVDJE GLAVNI, str. 123

1. Stilistička razina

- epitet⁹: *krupne prestrašene oči*
- personifikacija: *Slonići su, zamislite samo, igrali odbojku.*
- igra riječima: *G.lav i g.lavica imaju svojega lavića.*
(...) *lav...lav...lav...lav...lav...*

2. Leksička razina

- deminutiv: *lavić, glavica, slonići*
- kolokvijalni izrazi: *...glavonjo moj najmiliji!, ...glavna je faca¹⁰ u afričkoj savani.*
- frazemi: *Smrznula se od straha.*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Ja sam g.lavni!, Mama!, Lavić pođe dalje.*

UPOZORILICA, str. 130

1. Stilistička razina

- epitet: *bodljikava loptica, zaigranim bodljikavcima, šušketava nevoljnica*
- personifikacija: *Miško je bio u šoku! -Uf, uf, uf! – zafrktao je samo.*
- igra riječima: *Ježić bježić, ubodežić, Miško, ni u snu nije pomislio...*

2. Leksička razina

- augmentativ¹¹: *vrećetina, smećetina*

⁹ Ukrasni pridjev (Bagić, 2015: 110).

¹⁰ U rječniku se određuje kao žargonizam (Anić, 1991: 146).

¹¹ U rječniku se određuje kao uvećanica, riječ koja označuje nešto uvećano (Anić, 1991: 789).

- deminutiv: *ježić, bježić, loptica, šušketaličica, grančica, bodljičica*
- kolokvijalni izrazi: *Smrdiljivica jedna!, ...umalo nadrapao.*
- frazemi: *Da su mu oči bile širom otvorene..., ...ni u snu nije pomislio u kakvu će nevolju upasti u srijedu poslijepodne..., Kada je došao k sebi, trijezno je razmotrio situaciju., *Vrećicu je, ni pet ni šest, u tračice izrezao...**

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *A onda?, Ali nije., Slobodna i laka!, Ali..., A vrećica?, Uf, uf, uf!*
- upitne rečenice: *A onda?, A vrećica?*

RATKO I MIRKO I RAJ ZA KRAJ, str. 134

1. Stilistička razina

- epitet: *čudan neMIR, lude puške*
- antiteza¹²: *-Idem u RAT! Moram sačuvati MIR!*
- personifikacija: *-Štuc, hik, podrig, prrrr! – štucnula je, hiknula i podrignula RATkova puška.
-Štuc, hik, podrig, prrrr! – štucnula je, hiknula i podrignula MIRkova puška.*
- igra riječima: *Bila jednom dva bRATa. RATko i MIRko. Živjeli su složno i u MIRu. Ali jednog je dana RATka obuzeo čudan neMIR., Iz zakopanih ludih pušaka izrasla je RAJčica. PaRAJdajz obični.*

2. Leksička razina

- kolokvijalni izrazi: *Onda su prasnule. Onda su puknule. Od smijeha!*
- frazemi: *Otad su živjeli kao bubreg u loju, bilo im je ko u RAJu., Onda su puknule. Od smijeha!, Zakopat će lude puške i popušiti lulu MIRa za dobrobit cijelog sveMIRa.*

¹² Potpuna oprečnost, kontrast, suprotnost (Anić, 1991: 9).

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *A onda?, Od smijeha!, Dogovoreno, učinjeno., Onda su odlučili., Na kRAJu!*
- upitne rečenice: *A onda?*

RAZBIBRIGA, str. 137

1. Stilistička razina

- personifikacija: *Kada je briga Brigita bila mala, željela je biti velika.*
- igra riječima: *Kad odrastem, RAZBIBRIGA bit ću! – sretno je zaključila brigica Brigita., (...) Nijemebriga, Bezbrižna, bezizražajno*

2. Leksička razina

- deminutiv: *brigica*
- kolokvijalni izrazi: *Od tog dana više nikog nije gnjavila...*
- frazemi: *Rad u vrtu i povrtnjaku išao joj je od ruke., Planinarenje je svladala bez pol muke.*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Ne znam., Igraj se!, Neću!, Ne mogu., Može., A onda?, Valjda.*
- upitne rečenice: *A onda?, Jesi li za igru?, A što da radim dok ne narastem?, Hoćeš li se igrati sa mnom?, Što kažeš na to?*

PJEŠAČKI PROBLEMI, str. 13

1. Stilistička razina

- usporedba: *Ljosnula je ko zrela kruška!; Tresnula je ko stara kanta.*
- personifikacija: *-Elice, pažljivo prijeđi put bivola. Stani, pogledaj ulijevo, zatim udesno pa opet ulijevo i, ako nema nijednog bivola, požuri preko. – rekla joj je mama. (Zebra)*

- igra riječima: *-Stani, pogled ulijevo, zatim udesno pa opet ulijevo i, ako nema bivola, trkom preko! (...)*

2. Leksička razina

- deminutiv: *zebrica, Elica*
- kolokvijalni izrazi: *odalamio, ljesnula, tresnula, zveknuti*
- frazemi: *Složila se na sred staze. Koliko je duga i široka.*, *Ljesnula je ko zrela kruška!*, *Kada ju je slon odalamio, vidjela je sve zvijezde.*, *Tako ju je zveknuo da su joj koljena klecnula i noge se odsjekle.* *Tresnula je ko stara kanta.*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Dobro, mama!, Samo slonovi., Što?*

KRIVA JE GLAVA, str. 38

1. Stilistička razina

- epitet: *meka paučasta stražnjica*
- personifikacija: *Tako je potkraj ljeta i paučica Štefica krenula u školu.*

2. Leksička razina

- deminutiv: *paučić, paučica, papica, bubica*
- kolokvijalni izrazi: *tresnula, ljesnula, papica*
- frazemi: *-Sigurno si ustala na krivu nogu!, „Danas sam ustala na sve krive noge. Ni danas nije moj dan!“, *Bila je sigurna da joj ništa neće ići od ruke..., Bila joj je puna kapa...**

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Ali..., Kukac ili bubica!, Paukove mreže!, Pametnica jedna!*

PRIČA O DOBRU I ZLU, str. 44

1. Stilistička razina

- onomatopeja¹³: *-Rrr... Hrk... Hrk... Rrrr... - dobrano je hrkala medvjedica Melita.*
- igra riječima: *A on je, **dobričina**, **dobrica** jedna, **dobroćudno** i **dobrodušno** trpio teror uspavane ljepotice., **Zloduh** se u njemu probudio...**zlomislić** jedan!*

2. Leksička razina

- argumentativ: *dobričina*
- deminutiv: *dobrica*
- frazemi: *Oko Božića mu je pao mrak na oči., Uoči Nove godine puknuo mu je film. Oka nije sklopio otkad je legao.*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Zlomislić jedan!, Smišljao je osvetu., Uh!, Oh!, Ajoj!*

PROSI, PROSI, PROSINAC, str. 45

1. Stilistička razina

- epitet: *hladan veo*
- metafora¹⁴: *Studeni se studenio., Hladan veo ponad grada razapeo., Ledenim je dahom sledio rijeku, okovao grane. Sve je zamrlo., Samo su dimnjaci bili živi, još živahniji nego prije., Snježni pokrivač od oblaka da isprosi.*
- personifikacija: *Priznao je preko volje: - Nema tu pomoći, nije stvar u hladnoći! (oblak)*
- igra riječima: *Prosi, prosi prosinac, Studeni se studenio., Oblak se natuštio i narogušio, ali na molbe se prosinca sasvim oglušio.*

¹³ Prenošenje ili oponašanje akustičkih osjeta jezičnim sredstvima (Bagić, 2015: 211).

¹⁴ Zamjenjivanje jedne riječi drugom prema značenjskoj srodnosti, preneseno značenje (Bagić, 2015: 187).

2. Leksička razina

- kolokvijalni izrazi: *Oblak se natuštio i narogušio...*
- frazemi: *Priznao je preko volje. Pokoja bi se pahuljica nestrpljivo otrgnula od oblaka i u trenu nestala. Bez traga!*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Bez traga!, I prekosutra., Sjeverac ljuti., Sve je zamrlo.*

SREĆA, str. 48

1. Stilistička razina

- epitet: *promrzla djetelina*

2. Leksička razina

- deminutiv: *novčić, kakica, na stazici, listić*
- kolokvijalni izrazi: *pustio figu, zgrabio*
- frazemi: *Za svaki slučaj listić je pospremio u džep...*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Sreća!, Sretan Božić!, Izgubio ga je!, I otišao kući!, Nemam sreće!*

KALENDAR, str. 73

1. Stilistička razina

- epitet: *pametna zima, ledeni dah, nježnog cvjetića, sjeverac ljuti, procvjetala visibaba*
- personifikacija: *I zima Sima je to znala., Visibaba nije ništa rekla., ...kada je uzimala predah, doživjela je šok.*
- igra riječima: *zima Sima, Hladne, hladnije i one najhladnije., Ljuti, ljući i najljući do sada!*

2. Leksička razina

- deminutiv: *cvjetić, visibabica*
- kolokvijalni izrazi: *narogušila*
- frazemi: *Simicu je takva neuviđavnost potpuno izbacila iz takta.*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *S tim je računala., Prizvala je vjetrove., Mećava prava!*

KLIMA SE KLIMA, str. 72

1. Stilistička razina

- epitet: *pristojan jazavac, pčelice marljivice*
- personifikacija: *Svaki normalan, dobro odgojen i pristojan jazavac ustaje nekoliko puta tijekom zimskog sna.*
- igra riječima: *Klima se klima, Ah, veljača prevrtljača!, Pčelice marljivice zujale su obilazeći proljetnice...*
- usporedba: *graktao je gavran kao jeka*

2. Leksička razina

- deminutiv: *šumici, nožice, sobice, posteljicu, pčelice*
- kolokvijalni izrazi: *veljača prevrtljača*
- frazemi: *Ali san mu nije dolazio na oči.*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Već vani., U šumici!, Smeće!, Smeće!, Klima se!, Klima!, Bez panike!, Ima, ima!*

TKO RANO RANI, str. 76

1. Stilistička razina

- epitet: *marljivo sunašće*

- metafora: *Čim ga je taknula sunčana zraka..., Glad ga je tjerala sve dalje i dalje., Glad ga je već načela.*
- personifikacija: *-Ah, to proljeće! – promrmljao je srdito. (medo)*

2. Leksička razina

- deminutiv: *vjeđica, njuškica, trbuščić*
- kolokvijalni izrazi: *Ustala je ko oparena...*
- poslovice¹⁵: *„Tko rano rani...“ (Tko rano rani, dvije sreće grabi.) – Prednost ranog ustajanja.*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Oh, proljeće!, Dalje i dalje., Ah, to proljeće!*

GRIPA GRIP GRIPA GRIPU, str. 77

1. Stilistička razina

- personifikacija: *Zatim su se počeli dosađivati. (virusi)*
- metafora: *Od dosade su se opustili, raskvasili, razbujali i raširili. (virusi)*
- igra riječima: *gripa gripi gripa gripu, raspolovio, raščetvorio i rastridesetdvojio, Virus gripus!*

2. Leksička razina

- kolokvijalni izrazi: *lokali su*
- frazemi: *Više nije bio jedan! Sam. Virus gripus! Bila ih je sva sila.*
- regionalizam: *U sluznici Belinog nosa baškario se jedan virus. (izležavao se, živio bezbrižno)*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Sam., I šire., Ali..., Na zrak.*

¹⁵ Pučka izreka koja predočava nekakvu općeprihvaćenu spoznaju (Bagić, 2015: 261).

1. Stilistička razina:

- metafora: *Ustao je novi dan, izišlo je sunce na jutarnji pozdrav...*
- personifikacija: *Svakog dana pjetlić Zorko Ranić mlađi ustaje ranom zorom.*
- igra riječima: *pjetlić Zorko Ranić mlađi, - Čekaj, sine, nije sve u kukurikanju!*

2. Leksička razina

- deminutiv: *pjetlić Zorko Ranić*
- kolokvijalni izrazi: *kad si navalio*
- frazemi: *...svakog dana vježba kukurikanje i već mu dobro ide., On, glavom i krijestom!*
- poslovice: *„Po jutru se dan poznaje“ – ako si uljepšamo jutro, uljepšan će nam biti dan.*

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Baš on.; A onda...; Nigdje nikog.; Spavale su!; Maca nije prela.*
- usklične rečenice: *Čekaj, sine, nije sve u kukurikanju!, Onda dobro, probaj kad si navalio!, Vidimo se ranom zorom!, Ispratit ću te na odlasku!, Spavale su!, Nitko se nije probudio!, Hrkanje joj je bolje išlo!, Jesam li ti rekao da nije sve u pjesmi!*

8.3. Zaključno o jeziku i stilu u zbirci priča *Svaka je mrvica važna*

Prema analiziranim pričama iz zbirke možemo zaključiti kako su priče odgojnog i poučnog karaktera, primjerene dječjem uzrastu. U pričama se obrađuju razne teme, koje su bliske djeci i njihovim životima (o životinjama, prirodi, stvarima) iz kojih djeca upijaju nova saznanja o svijetu koji ih okružuje. Autorica na zanimljiv način piše rečenice koje su jednostavne i jasne, a rječnik joj je bogat. U skladu s time, autorica koristi razna stilska sredstva poput epiteta, metafore, personifikacije i igre riječima pomoću kojih priču približava dječjem svijetu, te ju učini zanimljivom. Način izražavanja u pričama je suvremen jer likovi upotrebljavaju brojne frazeme, te razne kolokvijalizme i žargonizme koji su sastavni dio naše svakodnevne komunikacije. Neke priče sadrže poslovice kroz koje autorica izriče životnu mudrost ili mudru misao na duhovit način, što je za djecu izuzetno važno. Kako su priče bogate raznim jezičnim i stilskim sredstvima, djeca kroz njih uče, bogate svoj rječnik, razvijaju jezične sposobnosti, ali i maštu koja ima važnu ulogu u razvoju i odrastanju djeteta.

9. ZAKLJUČAK

Priča je izuzetno značajna u razvoju djece jer čitanjem djeca razvijaju i bogate svoj leksik, ali i razvijaju svoje intelektualne sposobnosti. Djeca se čitanjem upoznaju s okolinom kojom su okruženi, uče nove riječi, nove pojmove, otkrivaju razna područja, uče slušati, a i prenositi ono što su saznali.

Važno je da su priče napisane jezikom koji je jasan i razumljiv djeci. Uz djeci poznate pojmove, tj. riječi koje ih imenuju, poželjno je da u tekstovima koji potiču jezični i kognitivni razvoj budu sadržani i novi pojmovi, izraženi djeci dotad nepoznatim riječima. Usto, za razvoj i bogaćenje dječjeg jezičnog izražavanja, potrebno je da se u određenoj mjeri rabe i različita stilska izražajna sredstva kojom se postiže umjetnička vrijednost teksta.

U radu su analizirane odabrane priče iz zbirke priča *Svaka je mrvica važna – 120 priča za djecu* autorice Marice Milčec, iz kojih možemo zaključiti kako je leksik u pričama jednostavan i prilagođen suvremenom načinu izražavanja. U pričama likovi upotrebljavaju, osim standardnih izraza, i kolokvijalizme, žargonizme, regionalizme, a sastavnim su dijelom svakodnevne neutralne komunikacije i brojni frazemski izrazi. Kada je riječ o uporabi stilskih sredstava, tekst se oblikuje uporabom epiteta, personifikacija i metafora. U pričama su česte jezične igre, primjerice igre riječima, glasovima i značenjima riječi. Time se postiže humorni i svjež ton jer se sadržaj oblikuje (jezičnom) igrom, što je djeci izuzetno zanimljivo. U sintaktičkom smislu rečenice su najčešće jednostavne, a česte su i kratke forme rečenica, tj. eliptične, upitne i usklične, što je u skladu sa znatiželjom i čuđenjem u dječjoj dobi.

Konačno, možemo zaključiti da priče potiču djecu na razvijanje sposobnosti izražavanja, bogate dječji rječnik, potiču maštanje i čitanje i time doprinose razvoju dječjih jezičnih i kognitivnih sposobnosti.

10. POPIS LITERATURE

1. ANIĆ, V. (1991) *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber
2. BAGIĆ, K. (2015) *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
3. BERK, L. (2008) *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Zagreb: Naklada Slap
4. CRNKOVIĆ, M. (1978) *Hrvatska dječja književnost do kraja XIX. stoljeća*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
5. CRNKOVIĆ, M. (1980) *Dječja književnost*. Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike, VI. izdanje. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
6. CRNKOVIĆ, M. (1987) *Sto lica priče*. Antologija dječje priče s interpretacijama. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
7. CRNKOVIĆ, M.; TEŽAK, D. (2002) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje
8. ĆOSO, Z. (2016) *Problematika ovladavanja jezikom*. Croatica et Slavica Iadertina. [Online] 12/2 (12). str. 493-512. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178252>. [Pristupljeno: 20. kolovoza 2019.]
9. FRANČIĆ, A.; HUDEČEK, L.; MIHALJEVIĆ, M. (2005) *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
10. HRANJEC, S. (2006) *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
11. KOVAČEVIĆ, B. (2012) *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
12. KOVAČEVIĆ, M.; BADURINA, L. (2001) *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka
13. MALEŠ, D.; MILANOVIĆ, M.; STRIČEVIĆ, I. (2003) *Živjeti i učiti prava*. Zagreb: Filozofski fakultet, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo
14. MILČEC, M. (2017) *Svaka je mrvica važna – 120 priča za djecu*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
15. SAMARDŽIJA, M. (2009) *Hrvatski jezik 4 – udžbenik za 4. razred gimnazije*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
16. SILIĆ, J. (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: DISPUT d.o.o za izdavačku djelatnost

17. STARC, B.; OBRADOVIĆ, Č.; PLEŠA, A.; PROFACA, B.; LETICA, M. (2004) *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi, priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing
18. ŠEGO, J. (2009) *Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju*. Govor. [Online] 26 (2). str. 119-149. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/165964>. [Pristupljeno: 20. kolovoza 2019.]
19. ŠKRBINA, D.; ŠIMUNOVIĆ, D. (2004) *Terapijska intervencija kroz igru*. Zagreb: Dijana Škrbina
20. TEŽAK, D. (1991) *Hrvatska poratna dječja priča*. Zagreb: Školska knjiga, d.d
21. TODOROV, T. (1987) *Uvod u fantastičnu književnost*. Beograd: Rad
22. VISINKO, K. (2005) *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.

11. INTERNETSKI IZVORI

1. Pilić, S., *Nemam vremena lektira*. [Online] Dostupno na: http://www.lektire.me/prepricano/sanja-pilic-nemam-vremena_1296. [Pristupljeno: 08. siječnja 2020.]
2. Wikipedija, *Modra lasta*. [Online] Dostupno na: http://www.hr.wikipedia.org/wiki/Modra_lasta. [Pristupljeno: 22. siječnja 2020.]
3. Wikipedija, *Smib*. [Online] Dostupno na: <http://www.hr.wikipedia.org/wiki/Smib> [Pristupljeno: 22. siječnja 2020.]

12. POPIS ILUSTRACIJA

1. Slika 1: *Vremenska raslojenost leksika*. [Online] Dostupno na: <http://hrvatskijezik.eu/wordpress/wp-content/uploads/2012/11/Vremenska-raslojenost-leksika.jpg/>. [Pristupljeno: 08. siječnja 2020.]

SAŽETAK

Predmet se istraživanja rada odnosi na analizu jezičnih značajki dječje priče, za koju je odabrana zbirka priča *Svaka je mrvica važna – 120 priča za djecu* autorice Marice Milčec. Sveukupno je analizirano petnaest priča po jezičnim i stilskim obilježjima. Analiziran je leksik dječje priče koji je jednostavan i prilagođen suvremenom načinu izražavanja, te koliko se koriste elementi razgovornog jezika kao što su žargonizmi, kolokvijalizmi, leksemi poput deminutiva ili augmentativa. U stilističkom se smislu utvrđuju upotrijebljene stilske figure koje pričama daju umjetničku vrijednost te mladim čitateljima omogućuju poimanje svijeta kroz tekst priče. Prožimanjem umjetničkih i edukativnih elemenata ostvaruje se funkcija leksičkog i kognitivnog razvoja djece, te daljnje poticanje njihovih interesa i razvoja mašte.

Ključne riječi: dječja književnost, dječja priča, jezik dječje priče, leksik, Marica Milčec

SUMMARY

The topic of this thesis is the analysis of linguistic features in the children's story, for which was chosen a collection of stories *Svaka je Mrvica važna – 120 priča za djecu*, by author Marica Milčec. The thesis analyzes linguistic and stylistic features of fifteen stories. It examines the language of the children's story, which is simple and adapted to the contemporary way of expression. Moreover, it pays attention to the usage of ordinary language in children's stories, studying the presence of the elements of jargon, colloquialisms, lexemes such as diminutives and augmentatives. In stylistic terms are determined the usage of figures of speech that give the stories artistic value and help young readers understand the world through text of the stories. Through the interweaving of artistic and educational elements, the function of lexical and cognitive development of children is realized, as well as further stimulation of their interests and development of imagination.

Key words: children's literature, children's story, the language of the children's story, lexic, Marica Milčec